

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 234. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-palladius04val-shoot-idm140034109421680.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

En tro formaning oc paamindelse giort i den beste mening/ mod den wchristelig forskreckelig oc gruselig Gudz bespaattelse/ som er Suæren och Banden.

HVorlunde at ondskab/ i de siste dage/ skal faa offuerhaand/ voxer oc opstige/ paa det høyste/ effter vor Herris Christi Prophecie/ Och at samme tid skal bliffue gandske farlig/ effter den hellige Pauli Prophecie/ for den offuermaadige slemme wdygd/ synd oc skam som da vil ske/ det haffuer vor kære Herre Gud/ langt tilforn/ ladit obenbarlige oc for huer mands øyen affcontrofeye oc male/ ved Daniel Prophet/ vdi den siun oc Billede/ som Konge Nabugodonosor saa vdi Drømme/ hues Hoffuit vaar aff Guld/ Brystene aff Sølf/ Bugen aff Kaaber/ Benene aff Jern/ oc Føderne/ en del aff Jern/ oc en del aff Leer/ huilcken siun Daniel vdlegger oc vdyder/ aff Guds obenbarelse/ paa de fire Monarchier eller Konge Riger/ som er de Asyrier/ Meder oc Perser/ de Greker oc for det Fierde oc siste/ de Romere/ vdi huilckit Konge rige (som Historier det vduise) Verden er bleffuen io verre oc verre/ oc er kommen paa det siste/ fra Guld/ aldels ned til Leer || oc skarn/ Huor paa saadan suar byrde kand icke lenge bliffue standende/ Men naar de Lierføder bliffue eckon lidet rørde aff sted/ at den gandske Byrde syncker da strax ned effter/ och falder paa en hob. Men at lige den samme tid er nu faar haande/ och at wi ere oc leffue nu i den samme/ huor vdi det Billede staar icke alleniste paa Lierføder/ men aldels paa idel dreck oc skarn/ som kand icke bliffue fremdelis lenger bestaaende/ oc mand haffuer inted lenger ath tøffue eller forbyde efter/ end ath alle ting skulle gaa til grunde/ oc falde i hul/ met huer andre/ Der vdi ere wi alle sammen/ met en røst til hobe vor egne Propheter/ som forkynde och Prophetere om vor egen wlycke/ robe oc skrige/ klage oc sige til lige/ at ondskab er opstigit paa det alder høyeste/ alle wdygder haffue faat den høyeste grade oc sæde/ Verden formaa icke/ oc ey helder kand bliffue argere oc verre/ Oc der som Gud 235 end nu vilde opholde verden en tid lang och lade det Billede (som er ellers icke mueligt) end nu nogit lenger staa i sin mact oc velde paa de vege lier føder oc skarn føder/ Da skal dog Solen paa Himmelen icke mere kunde ansee saadan ondskab/ opstiget paa det høyeste/ oc iorden skal icke helder lenger kunde bæere fruct.

Saa langt ere wi nu komne/ Gud være loffuit/ i den siste oc alle farligste tid/ at wi see/ eller megit mere tage oc føle paa/ at Verden er opstigit/ paa den høyeste grade/ i al ondskab/ huad høyt opstiger/ det falder høyt/ och skal visselige sønderbrydes/ hoss den vecklage bliffuer det hengendis/ Men ath wi skulde komme den store fare oc nød som oss henger paa/ lenger hen/ det kunde wi icke end begynde/ end sige fuldkomme/ som er at alle samen/ || oc huer faar sig skulde bedre sit leffnit oc skicke sig i denne farlige tid/ oc i disse onde Dage/ met bod oc bedring/ paa vort leffnit. Huer kaster sin Synd (som den Hedenske mand sagde Persius) bag sin Ryg oc spegler sig diss emellem i andre Faalckis Brøst/ rober och klager iammerlige der offuer/ Men ingen begynder paa sig self.

Saa haffuer Øffrighed oc neder lagt Suerdit/ seer igennem fingre/ haffuer tagit Brillemagerne deris haanduerck fra dem/ og lade alle Gruselige Synder gaa for sig/ voxer oc opstige. Thi huor ingen straff er/ der er helder ingen frøct/ huor som ingen frøct er/ som den Hedenske mand siger/ Licentia omnes deteriores sumus/ der kand det icke anderlunde til gaa/ end at egensindighed oc genstridighed voxer/ wdygder opstige paa det høyeste/ och faa offuerhaand.

Men at ieg legger ocsaa min iammerlig klagemaal der til/ Saa rimer ieg aldels offuer ens met det almindelige Raab oc klagemaal/ oc holder det ocsaa mere end vist derfaare/ at det onde er icke aleniste opstiget paa det høyeste/ Men at der er ingen last eller bespaattelse mere tilbage som Sathan maa eller kand hente hid vdaff Helffuede faar Domme dag/ saa lang som hans tid end nu kand vere. Oc ieg derfaare/holder oc acter denne neruerendis tid/ met den almindelig Prophecie/ om vort iammerlige klagemaal/ faar den siste/ och alderfarligste/ 236 som kand icke nu/ mere bliffue argere eller verre. Oc at ieg effter den hellige pauli tilladelsse/ ocsaa lader mig it lidet bruge/ effter mit sind oc gode tycke/ och er dette at Sathan skal faar Domme dag her vdøse al sin ondskab oc forgiffthighed tilforn/ oc inted heholde tilbage/ holder ieg oc acter det || aldels derfaare (ieg vil lade en anden tencke huad hannem gaat tycker) at den alder groffueste oc siste ondskab/ som Dieffuelen haffuer spart til it Stick/ mod det hellige Euangelium/ oc mod vor herris Christi Rige/ er alle rede framkommen/ til Valete/ at giøre skade oc forsøge sig der paa i det siste/ at giøre it anlaab/ met sin Storm/ til vor Herre Jesum Christum oc hans kircke.

Huilcken siste oc alder verste syud/ som er Gud paa det høyeste til mode/ er vden al tuil den forskreckelig oc gruselig Guds bespaattelse/ som er at suære oc bande/ huilcken synd haffuer aldrig været vdi Verden/ ey helder nogen tid hørt saa som mand maa nu høre. Hedninger haffde vel oc deris suæren oc banden/ Disligiste vore Faareldre/ Men saadan en gruselig bespaattelse/ som nu er i alle Stater/ oc brugelig baade hoss de Gamle oc hoss de Vnge/ haffuer Gud icke vild oplade Døren eller obenbarit ind til denne tid/ men haffuer holdit den tillest i Helffuede vnder stercke laass/ huilcken der haffuer nu brøt sig vd/ som den der lenge haffuer været indeluct/ och er vdfalden met stor vold och mact vdi hobe tal/ at hun haffuer saa

hastelige indtagit oc opfyldt gandske Danmarck och besynderlige de Steder som det hellige Euangelium predickis vdi/ at det er nu kommit saa ner/ at nogit ner det tredie eller fierde ord hoss huert Menniske/ liden eller Stor/ er en gruselig Guds bespaattelse/ met Suæren och Banden/ och vort Danske sprog/ vil icke lade sig lenger tale/ icke helder vel lyde oc klinge i øren/ vden hun bliffuer tyck oc fast spæckit/ met Suæren oc Banden/ huilcken skendige last mand acter icke nu at være Synd/ men til at pryde oc Smycke sin tale met/ at ocsaa de vnge Børn/ som komme fra Vogen || oc til deris *Abc* / opuoxe der met oc ere langt bedre ferdige oc nemme til at bande met adskillige slags bander/ end de ere vdi Troens artickle oc vdi Bønen/ 237 Fader vor/ Thi Suæren oc Banden er nu kommen oc indryct i deris sted. Thi Fader oc Moder/ Hosbonde oc hustru kunde vel lade øret til inde i deris huss/ och høre saadanne skendige laster/ aff deris Tiunde oc Børn/ ia vel hoss bordit/ vden al fortrydelse eller straff/ icke anderlunde end at Bande heder at Bede. Øffrigheden haffuer tilstopit øren ocsaa emod saadan Banden/ lige som Ormen gør/ oc vil icke høre/ oc der som de end høre det/ da holde de oc regne det for ingen Synd.

Oc at ieg holder saa faare/ at denne Synd er en besynderlig Synd/ oc den siste/ som er beholden ind til denne tid/ beuegis ieg først der aff/ at det er aldelis en ny Synd oc ellers icke saa hoss andet Faalck/ icke helder til paa denne Stund/ ia icke helder i nogen anden Nation eller sprock/ som aleniste i Tydskland och her hoss oss/ oc der til met ingen Sted alminderligere och Brugeligere/ end der som det salige Guds ord prædickis/ och for det tredie/ er denne Synd opkommen/ icke foruden Guds besynderlige tilstedelse/ met och nest hoss Euangelium inden disse neste 40. Aar/ Guds ord och Christi Rige til den siste/ och alder farligste Stød oc forargede/ men for det fierde/ at ieg holder saa faare/ at der kand icke være en Støre Synd eller fram komme/ end denne Guds bespaattelse/ som nu regere/ huilcken der dog ingenlunde/ oc saa gaat som aff ingen holdis faar at være Synd.

Mand haffde for sæd/ faar vor tid/ i alle Kircker/ vdi Dimmel vge at formaledide oc forbande oc robe paa || den forrædere Juda/ oc de andre Jøder/ som haffde kaarsfest oc drebt vor Herre Jesum Christum/ mand forundrede sig ocsaa der paa/ at iorden obnede sig icke/ eller at der fald icke lld ner aff Himmelen/ oc oplugede oc fortærede den forræder/ oc dem som miurde Guds søn end dog at de hendømte vor Herre Jesum Christum til Døde/ vdaff vanuittighed/ som den hellige Petrus bær vidne om dem/ Christus beder ocsaa selff for dem/ som hannem pinte oc hengde paa kaarssit/ som de der icke viste huad de haffde giort. Men at vor salig gører och genløser bliffuer nu saa vitterligt oc met ret forsæt/ alligeuel at hand bekendis at være ærens Herre/ den leffuende Guds 238 Søn oc den gandske Menniskelige slechts salighed/ tussinde maal gruseligere saar giort/ pint/ bespaattit/ lastit/ och skent/ Der vil icke it Menniske lade sig finde/ som der vil haffue met ynck vdoffuer/ der saadan gruselig bespaattelse kand være til mode/ Thi det er nu bleffuit til en vel behagelig/ deylig oc herlig tale. Vor Herre Christus haffde end nogle Quinder der hand bleff vdførd/ som ynckedis offuer hannem oc begræde hannem/ Men nu kunde Forelderne høre saadan pine/ bespaattelse och saargørelse/ aff deris Børn/ vden al fortrydelse/ saa at det er dem mere behageligt/ end at de skulde sette dem der emod/ eller gøre dem ont/ at de haffue saadanne Børn. Der Christus bleff kaarsfest/ da haffde den Høffuismand och de andre som stode der hos metlidelse met hannem. Men nu der Christus bliffuer mange sinde ynckeligere bespaattit och skendit/ hører vel Øffrigheden ocsaa det vden al metlidelse/ tage end vel selffue den Skendespes vdi henderne och saar gøre/ pine oc dræbe vor Herre Jesum Christum. ||

Men haffuer Gud saa gruselige och forferdelige hiemsøgt oc straffit dem/ som myrde hans eniste Søn/ oc dog som tilforn er sagt/ vdaff Vanuittighed/ effter som vor Herris Christi Prophecie/ haffde tilforn Mat 24. tilkende giffuit oc bleff fuldkommit ord fra ord/ som Historierne/ oc den Jøde Josephus/ som selffue vaar hoss den forstøring/ bescriffuer/ och alle deris effterkommere bleff hen støtte aff Gud/ i lige straff/ oc som arme elendige faalck/ henstrøde oc hensprede/ i alle Land/ nu lengre end femtenhundrede Aar/ Huorlunde lade wi oss tycke/ w anseendis at wi det nu aldelis inted acte eller legge paa hierte/ huad faar en gruselig vrede/ der vil falde offuer disse Land/ huor grummelige Gud vil straffe oc hiemsøge dem/ der (som tilforn er sagt) viterligt oc aff ret forsæt langt argere/ paa ny igen pine oc plage (huilckc Gud saare vil fortryde) vor Herre Christum/ som er dog død faar dem/ huess Ord oc Euangelium/ de dog bekende met munden/ at der er icke nu mere it ledemod paa vor Herris Christi hellige oc benedide Legome (som och bleffue wsaar gjorde aff Jøderne) der icke nu sønder riffuis/ saargøris oc pinis/ aff de 239 Christne/ Huilckit den menige mand/ bedre er vitterligt oc kynt/ end at det er behov/ at det skal opregnes/ i stycke tal/ Oc end dog/ mig gruer aff mit hierte/ naar ieg tencker eckon paa den skendelig Guds bespaattelse/ och haffuer i den maade/ mindre løst/ at lade saadant vdkome/ paa Papir/ aff min Scriffuefeder. Dog kand ieg icke lade det være tilbage met mindre/ end ieg det maa beuse met ith exempel/ Huorlunde dog/ den Guds bespaattelse er opstigit/ oc huor ynckelige/ ærens Herre/ som haffuer købt oss/ met sit Dyre blod/ er sønder reffuen/ pint och saargiort/ || vdi det at mand nu Suærer och bander ocsaa om vor Herris Jesu Christi induaal/ effterdi ath de andre Guds bespaattelser/ om de andre Christi ledemod/ ere nu nogit komne i brug/ och end for gamle/ Gud naadelige forlade mig/ at ieg skal det neffne/ Men ath nu saadan forferdelig Guds bespaattelse saa høyt opstiger/ at en from Christens hierte/ maa bliffue kalt der offuer/ oc er it vnder at Jorden haffuer nu forglemt/ at oplade sig oc sluge i sig saadanne Skalcke/ met liff oc Siæl/ effterdi hun haffuer tilforn oplugit dem/ som mindre haffde syndit/ oc Øffrigheden tide ocsaa stille der til/ och lade dem icke formercke/ at de ville straffe effter/ met den alle ringeste straff/ da vil nu den skendige last/ fremdelis ligge paa oss/ wi som ere i Predicke Embedit/ oc huile sig/ Der som wi fremdelis oc ville tide stille/ da bleffue Gud foraarsagit til at straffe Hiurden met de skabede Faar oc Skendebucke.

Men huad oss besynderlige giffuer aarsage til/ at tage haardelige fat paa denne suare bespaattelse/ som er nu wstraffelig vdi Verden/ om wi icke end fortiene stor tack der met hoss Verden/ alligeuel at de vide/ at wi paa vort embedis vegne och at vndfly den euige fordømmelse/ som dem kunde vederfaris/ driffuis oc tuingis der til/ det vil ieg sette her frem/ aff den haarde predicken (som den høye Maiestat haffuer giort) ord fra ord/ som den lyder hoss Ezechiel: Prophet 3. Cap: der som Gud siger saa til oss alle/ som hand haffuer kaldit til predicke Embedit.

Jeg haffuer sæt dig til en Vectere/ offuer Jsraels Huss/ du 240 skalt høre ordet/ aff min mund/ oc paamine dem paa mine vegne. Naar ieg siger til den wgudelige/ du skalt visselige dø/ oc du atuarer hannem icke/ oc siger hannem || det icke/ met huilckit/ den wgudelig kand foruare sig/ fra sit wgudelige væsen/ at hand maa leffue/ da skal den wgudelig dø for sine syndere skyld/ men ieg vil kreffue hans blod aff din haand. Men paaminder du den wgudelig/ oc hand omuender sig icke aff sin wgudelige væsen oc veye/ Da skal hand dø for sine syndere skyld/ men du haffuer reddit din Siel.

Men huad der rører min person an/ i denne maade/ effterdi ieg er oc end dog aldelis wuerdig/ kaldit aff Gud/ til dette Embede/ Huilckit hand haffuer lagt saa stor en fare oc byrde paa/ Huor aff ieg maa befrycte mig hart for Saadan dom oc straff/ foruden det/ at ieg haffuer met mig selffue oc mine egne Synder/ dess ver/ mere end formegit at gøre met Gud/ at ieg tør icke besuare mig met fremmede Synder/ eller gøre mig delactig aff dem/ met nogen lengre quertiendehed/ det haffuer mit kald/ Embede oc samuittighed/ ocsaa degruselige/ forskreckelige tegen/ som ere skede oc seet/ nogle dage i mange Steder/ vdi begyndelsen/ paa dette Aar/ nest hoss Tyrckens forferdelig anfald oc tilkomst/ giffue mig aarsage til/ at ieg vden ved min Kircke/ ocsaa maa foruare mit Embede/ met obenbarlig skriffuelse/ effterdi at Gud giffuer oss til kende/ oc lader osssee/ vdi mange maade/ hans store tilkommendis vrede oc straff. Men effterdi/ at ieg finder mig altoringe/ at scriffue i lenge oc brede/ som vaare vel behoff/ om denne gruselige bespaattelse/ for haabendis at andre/ som det kunde gøre/ skulle vel saadant vdrette/ vil ieg tage mig faare at giffue tilkende raad vey/ oc maade/ huorlunde saadan en bespaattelse/ som nu holdis sor en dygdelig ting/ oc vil kaaste møde oc arbeyd/ at oprykke met rode/ kand || bliffue straffit aff Øffrighed oc plat ødeleggis/ paa det wi maatte bort vende fra oss/ den vrede/ som er tilkende giffuit. Men ieg vil aleniste gøre min flid der til/ paa denne tid/ Effterdi at denne Guds bespaattelse holdis for ingen Synd/ oc bliffuer derfaar icke straffit/ om ieg kand i det mindste/ giffue til kende/ huad denne 241 Gudz bespaattelse er for en gruselig Synd/ icke en almindelig Synd/ men den allerstørste/ och bør at straffis offuer alle Synder oc Misgierninger/ och met al den martyr oc pine mand kand optencke/ til at ødelege den met. Naar ieg det kand for fremme/ at det maatte begyndis/ hoss nogle/ da vil ieg tacke Gud/ och lade meg tycke/ at ieg haffde da giort mit embede i nogen maade fyldist/ Men forliser ieg møde oc arbeyde/ saa vil ieg gerne/ met Noe oc Loth anamme den spaat til løn/ oc alligeuel være tryg och fri i min samuittighed/ indtil saa lenge at Gud skicker oss Tyrcken eller anden wlycke offuer halsen/ oc gør oss det til synd/ som wi nu holde for en dydelig ting.

Jøderne kunde icke helder see dem om/ ey helder betencke dem/ før end den Romere Vespasianus/ oc strax effter hannem/ hans Søn Titus kom/ oc gjorde Jerusalem/ saa vel som det gandske land/ til en Stenhob/ wi tage oss icke helder vare/ før end disse land (vdi huilcke Guds Søn saa wbarmhiertelige/ vden al affladelse/ dag fra dag/ bliffuer martyret/ dødet/ bespaattit/ forsmat) falde offuer en hob. Da ville wi alle først/ oc det er da forsilde/ bekende/ huor met wi haffde det forhuerffuit.

Nu ville wi endelige tage til det wi haffue sæt oss faare/ oc legge vind paa/ met Guds hielp oc naade/ at giffue til kende/ at saadan Banden oc Guds bespaattelse|| heder icke at Bede/ som det actis nu i denne tid/ och skal icke være nogen besynderlig Synd/ men den som bør aldelis inted eller io met en ringe straff at straffis aff Øffrigheden/ och det aleniste paa de arme oc ringe personer/ men de store oc mectige/ fom kunde Suære oc bande/ paa det alderhøyeste oc grumeste/ dem setter mand hen vdi store Embede/ de skulle haffue dubelt sold oc tiuefold sold/ de skulle haffue befalning/ bliffue Fennicke dreyger/ Øffuerste/ høffuismend etc. Met dem ville wi nu i denne tid hiemsøge Tørcken i Constantinopel/ oc slaa den ene Dieffuel met den anden.